

Rješenja završnog ispita iz Matematike 1

Održanog 21. siječnja 2008.

Pitanja iz 3. ciklusa

1. (2 boda) Nađite pravokutnik maksimalne ploštine čija jedna stranica leži na osi Ox , a preostala dva vrha se nalaze na krivulji $y = \sqrt{4 - x^2}$. Izračunajte ploštinu tog pravokutnika.

Rješenje: $P = ab$, $4 = \frac{a^2}{4} + b^2$, $b^2 = \frac{P^2}{a^2}$, pa je $4P^2 + a^4 = 16a^2$. Slijedi da je $4P = a\sqrt{16 - a^2}$, pa je $4P' = \sqrt{16 - a^2} - \frac{a^2}{\sqrt{16 - a^2}} = \frac{16 - 2a^2}{\sqrt{16 - a^2}}$, pa je $2P' = \frac{8 - a^2}{\sqrt{16 - a^2}}$, iz čega slijedi da je $a = 2\sqrt{2}$, pa je $b = \sqrt{2}$ i $P = 4$.

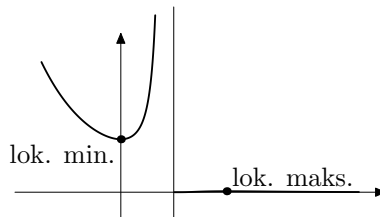
Trivijalno je to maksimum površine, jer je površina pozitivna na $\langle 0, 4 \rangle$ i nema drugih potencijalnih ekstrema na tom intervalu.

2. (3 boda) Nađite područje definicije, lokalne ekstreme, asimptote i ponašanje na rubovima domene, te skicirajte kvalitativni graf funkcije

$$f(x) = e^{\frac{x^2}{1-x}}.$$

Rješenje: $f(x) = e^{\frac{x^2}{1-x}}$, $D_f = \mathbb{R} \setminus \{1\}$. Limesi u $+\infty$ i 1^+ su 0, u $-\infty$ i 1^- su 0.

Kako je $f'(x) = e^{\frac{x^2}{1-x}} \left(\frac{2x(1-x) + x^2}{(1-x)^2} \right) = f(x) \frac{2x-x^2}{(1-x)^2}$, to su ekstremi u 0 i 2, redom minimum i maksimum.

3. (2 boda) Izračunajte integral

$$\int \frac{2x - 1}{\sqrt{x^2 - 2x + 10}} dx.$$

Rješenje: $\int \frac{2x-1}{\sqrt{x^2-2x+10}} dx = \int \frac{2t+1}{\sqrt{t^2+9}} = 2\sqrt{t^2+9} + \ln(t + \sqrt{t^2+9}) + C$, a to je $= 2\sqrt{x^2 - 2x + 10} + \ln(x - 1 + \sqrt{x^2 - 2x + 10}) + C$.

4. (2 boda) Izračunajte integral

$$\int e^{-x} \sin x dx.$$

Rješenje: $I := \int e^{-x} \sin x dx = -e^{-x} \sin x + \int e^{-x} \cos x dx = -e^{-x} \sin x - e^{-x} \cos x - I$, pa je $I = \frac{-1}{2} e^{-x} (\sin x + \cos x) + c$.

5. (2 boda) Izračunajte integral

$$\int \frac{dx}{x^3 + x^2}.$$

Rješenje: $\int \frac{dx}{x^3+x^2} = \int \frac{1}{x^2} \frac{dx}{x+1} = \int \frac{-x+1}{x^2} + \frac{1}{x+1} dx = -\ln|x| - \frac{1}{x} + \ln|1+x| + c = \ln\left|\frac{1+x}{x}\right| - \frac{1}{x} + c$.

6. (4 boda)

- a) Iskažite teorem (stavak) srednje vrijednosti integralnog računa i geometrijski interpretirajte taj teorem.
- b) Služeći se definicijom derivacije i teoremom srednje vrijednosti integralnog računa dokažite da za funkciju g , neprekinutu na $[a, b]$, za svaki $x \in \langle a, b \rangle$, vrijedi

$$\frac{d}{dx} \int_a^x g(t) dt = g(x).$$

- c) Služeći se izvedenim pod b), dokažite Newton-Leibnizovu formulu.

Rješenje: a) Za neprekinutu funkciju f na intervalu $[a, b]$ vrijedi: $\exists \xi \in [a, b], (b-a)f(\xi) = \int_a^b f(x)dx$. Geometrijska interpretacija: u području integracije neprekinute funkcije postoji točka ξ za koju je ploština ispod funkcije f jednaka ploštini pravokutnika čije su stranice duljine $(b-a)$ i $f(\xi)$.

b) $\frac{d}{dx} \int_a^x g(t)dx = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{\int_a^{x+h} g(t)dt - \int_a^x g(t)dt}{h} = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{\int_x^{x+h} g(t)dt}{h} = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{hf(\xi_h)}{h} = f(x)$, jer je $\xi_h \in [x, x+h]$ za svaki $h > 0$, pa mora biti $\lim_{h \rightarrow 0} \xi_h = x$.

c) Definiramo $\Phi(x) = \int_a^x g(t) dt$. Kako je $\Phi'(x) = g(x)$, to je Φ primitivna funkcija za g , pa je svaka primitivna funkcija F za g oblika $F(x) = \Phi(x) + C$. Kako je $\Phi(a) = 0 = F(a) + C$ i $\Phi(b) = F(b) + c$, to je $F(b) - F(a) = \Phi(b) - \Phi(a) = \int_a^b g(t) dt$.

7. (2 boda) Izračunajte integral

$$\int_0^{\frac{3}{2}} \sqrt{9-x^2} dx.$$

Rješenje: $\int_0^{\frac{3}{2}} \sqrt{9-x^2} dx$, uz supstituciju $x = 3 \sin t$ i $dx = 3 \cos t dt$, postaje $= 9 \int_0^{\frac{\pi}{6}} \cos^2 t dt = 9 \int_0^{\frac{\pi}{6}} (\frac{1}{2} + \frac{\cos 2t}{2}) dt$. To je onda $= \frac{3}{4}\pi + \frac{9}{4} \sin \frac{\pi}{3} = \frac{3}{4}\pi + \frac{9}{8}\sqrt{3}$.

8. (3 boda) Zadan je lik P omeđen krivuljama $y = e^x, y = e^{-x} + 2$ i osi Oy . Skicirajte lik P i izračunajte njegovu ploštinu.

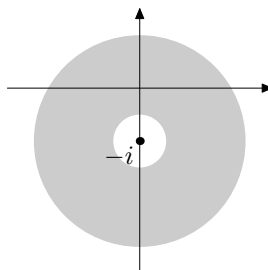
Rješenje: $e^x = e^{-x} + 2$, pa uz supstituciju $t = e^x$ dobivamo jednadžbu $t^2 - 2t - 1 = 0$, pa je $t = 1 + \sqrt{2}$, tj. $x = \ln(1 + \sqrt{2})$. Tako je ploština $\int_0^{\ln(1+\sqrt{2})} e^{-x} + 2 - e^x dx$, a to je $= 2 \ln(1 + \sqrt{2}) - \frac{1}{1+\sqrt{2}} - (1 + \sqrt{2}) + 2 = 2 \ln(1 + \sqrt{2}) + 2 - 2\sqrt{2}$.

Pitanja iz cijelog gradiva

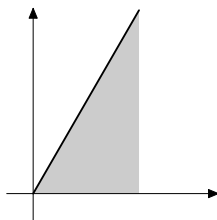
9. (2 boda) Skicirajte u kompleksnoj ravnini skupove:

- a) $\{z \in \mathbb{C} \mid 1 \leq |z+i| \leq 4\}$.
- b) $\{z \in \mathbb{C} \mid 0 \leq \arg z \leq \frac{\pi}{3}\}$.

Rješenje: a) je prsten oko $-i$ unutarnjeg polumjera 1, vanjskog polumjera 4.

b) je u prvom kvadrantu, područje između polupravca pozitivnih realnih brojeva u kompleksnoj ravnini i polupravca kroz ishodište koji s realnom osi zatvara kut od $\frac{\pi}{3}$.

10. (3 boda) Postoje li inverzi sljedećih matrica:

$$\mathbf{A} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & -1 \\ 0 & 1 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}, \quad \mathbf{B} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & -1 \\ 0 & 1 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} ?$$

Ako je matrica invertibilna, izračunajte njen inverz.

Rješenje: Matrica $\mathbf{A}$ nije invertibilna (dva jednaka retka). Inverz matrice $\mathbf{B}$ je $\begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & -2 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$.

11. (4 boda) Izračunajte limese:

a) $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{x + \sin(x)}{x - \sin(2x)}$

b) $\lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}} \frac{\operatorname{tg}(x)}{\operatorname{tg}(5x)}$

Rješenje: a) $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{x + \sin x}{x - \sin 2x} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1 + \frac{\sin x}{x}}{1 - \frac{\sin 2x}{x}} = 1$.

b) $\lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}} \frac{\operatorname{tg} x}{\operatorname{tg} 5x} = \lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}} \frac{\sin x \cos 5x}{\sin 5x \cos x} = \lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}} \frac{\cos 5x}{\cos x} \stackrel{[L'H]}{=} \lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}} \frac{5 \sin 5x}{\sin x} = 5$.

12. (2 boda) Odredite Taylorov polinom $T_6(x)$ za funkciju

$$f(x) = \operatorname{ch}(3x)$$

u točki $c = 0$.

Rješenje: $f(x) = \operatorname{ch}(3x) = \frac{e^{3x} + e^{-3x}}{2}$, pa je $T_6(x) = \sum_{n=0}^6 \frac{3^n + (-1)^n 3^n}{2(n!)} x^n = 1 + \frac{9}{2}x^2 + \frac{27}{8}x^4 + \frac{81}{80}x^6$.

13. (4 boda) Zadana je funkcija

$$y(x) = x\sqrt{1-x^2}, \quad x > 0.$$

Nađite njene ekstreme, skicirajte njezin graf i odredite ploštinu lika omeđenog grafom te funkcije i osi Ox .

Rješenje: Ekstremi su rub domene 1 (0 nije uključena u domenu) i nultočke derivacije. Gledamo $y' = \frac{1-2x^2}{\sqrt{1-x^2}}$, pa su nultočke derivacije $\pm \frac{1}{\sqrt{2}}$. Ekstrem je maksimum u $\sqrt{\frac{1}{2}}$ (jer je $x > 0$). Ploština lika je $P = \int_0^1 y(x) dx = \int_0^1 x\sqrt{1-x^2} dx$, a to je $= \frac{1}{3}$.

